

ZIEMI SANOCKIEJ KRAJOBRAZ ROMANTYCZY

Ruiny, zamki, ogrody, świątynie były w epoce romantyzmu źródłem inspiracji twórczej wielu pisarzy i artystów.

Wakacyjna wystawa w holu naszej biblioteki pt. „Ziemi Sanockiej krajobraz romantyczny” przypomina autorów tekstów literackich takich jak: Seweryn Goszczyński, Zygmunt Kaczkowski, Juliusz Słowacki, a także autorów wspomnień i przewodników (Władysław Bełza, Karol Antoniewicz) prowadzących po szeroko pojętej Ziemi Sanockiej.

W XIX wieku na fali romantycznej mody na pamiątki przeszłości i podróże historyczno-geograficzne powstało wiele tzw. „albumów malowniczych”, ilustrowanych grafikami, litografiami i rysunkami. Ich autorami byli m.in. prezentowani na naszej wystawie: Maciej Bogusz Stęczyński, Napoleona Orda, Rudolf Alt, Emanuel von Kronbach, Adam Gorczyński i Henryk Grabiński.

Okazją do przygotowania ekspozycji jest Rok Romantyzmu Polskiego 2022, ogłoszony przez Sejm RP.

Autorzy

Literatura:

Karol Antoniewicz (1807-1852) - polski duchowny katolicki, jezuita, poeta. Nowicjat odbył w Starej Wsi, koło Brzozowa. Autor znanych pieśni religijnych m.in. „Chwalcie łąki umajone”.

Władysław Bełza (1847-1913) - polski poeta neoromantyczny. Publicysta, animator życia kulturalnego i oświatowego, współzałożyciel polskiej organizacji oświatowej Macierz Polska. Związany z uzdrowiskiem w Iwoniczu-Zdroju. Autor przewodnika „Iwonicz i jego okolice. Z sześciu widokami”.

Seweryn Goszczyński (1801-1876) - pisarz i poeta polskiego romantyzmu, działacz społeczny i rewolucjonista. Autor powieści poetyckiej „Zamek kaniowski” oraz powieści gotyckiej „Król zamczyska”, której akcja dzieje się na zamku w Odrzykoniu, koło Krosna.

Zygmunt Kaczkowski (1825-1896) - polski powieściopisarz i poeta, działacz narodowo-wyzwoleńczy. Studiował we Lwowie i Wiedniu, jednak przerwał naukę i osiadł w majątku w Bereźnicy Wyżnej. Autor cyklu „Ostatni z Nieczujów”. Akcja większości utworów cyklu toczy się w środowisku szlachty Ziemi Sanockiej. Na zamku „Sobień” umieścił część fabuły powieści „Olbrachtowi rycerze”.

Juliusz Słowacki (1809-1849) - polski poeta, przedstawiciel romantyzmu, dramaturg i epistolograf. Obok Mickiewicza i Krasińskiego określany jako jeden z Wieszczów Narodowych. Badacz literatury polskiej, Julian Krzyżanowski nazwał Słowackiego twórcą naszego nowoczesnego dramatu. „Zawisza Czarny” to nieukończone fragmenty utworu, pisane przez Słowackiego w latach 1844-1845. Akcja dramatu ma miejsce m.in. na zamku w Sanoku.

Malarstwo i grafika:

Rudolf Alt (1812-1905) - austriacki malarz krajobrazu i architektury, autor pięknej chromolitografii „Widok Dukli”. Podczas pobytu w Galicji pomocy i wskazówek udzielał mu malarz Adam Gorczyński.

Karol Auer (1818-1858) – litograf i rysownik, prawdopodobnie pochodzenia czeskiego. Działał we Lwowie współpracując z Zakładem Litograficznym Piotra Pillera. Autor albumu „Zbiór najpiękniejszych okolic Galicji”.

Adam Gorczyński (1805-1876) - polski pisarz i poeta epoki romantyzmu, artysta malarz, pejzażysta, współzałożyciel Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie. W albumie „Galicja w obrazach” zamieścił 14 rysunków (litografii) z okolic Krosna, Nowego Sącza, Jasła, Tarnowa, Krynicy i Tatr.

Henryk Grabiński (1843-1903) - pejzażysta związany z Krakowem i Lwowem. Profesor malarstwa w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych. Często wyjeżdżał w Tatry i Pieniny, odbywał liczne wycieczki po Galicji. Autor albumu „Widoki Galicji i guberni południowych Królestwa Polskiego”.

Emanuel Kratochwil de Kronbach (1778-1861) - czeski urzędnik, literat, malarz. Od 1806 roku pełnił stanowisko komisarza cyrkularnego m.in. w Sanoku. Publikację „Darstellungen aus dem Königreiche Galizien, insbesondere der Karpathen im Sandecer Kreise” wydano w Wiedniu, zaś ogłoszono prawdopodobnie w Sanoku w 1820, gdyż wówczas w tym mieście została zredagowana przedmowa. Swoje obserwacje z obszaru galicyjskiego publikował w artykułach zebranych w pracy „Wspomnienia z Galicji”.

Napoleon Orda (1807-1883) - polski rysownik, malarz, pianista i kompozytor. Był autorem ponad tysiąca akwarel i rysunków przedstawiających zabytkowe miejsca na ziemiach polskich. Za jego życia ukazało się osiem serii rysunków i akwarel w ramach publikacji „Album widoków historycznych Polski poświęcony Rodakom”. Zawierały one 260 litografowanych rysunków i akwarel, a odbitki wykonane zostały w pracowni litograficznej Maksymiliana Fajansa.

Maciej Bogusz Zygmunt Stęczyński (1814-1890) - polski poeta, rysownik, podróżnik i krajoznawca, autor cyklu pt. „Okolice Galicji”. Pierwsze samotne wędrówki rozpoczął w 1833 roku. Uczestniczył w tym czasie w konspiracji galicyjskiej, współpracując m.in. z Sewerynem Goszczyńskim. W kościele w Rymanowie namalował obraz al fresco nad chórem, przedstawiający wielki pożar Rymanowa w roku 1839. Jego dorobek w zakresie „krajowidoków” był niewiele mniejszy od dokonań sławnego Napoleona Ordy. Albumy „Okolice Galicji” czy „Pamiętka malownicza” do dziś są często wykorzystywane jako źródło wiedzy oraz materiału ikonograficznego.

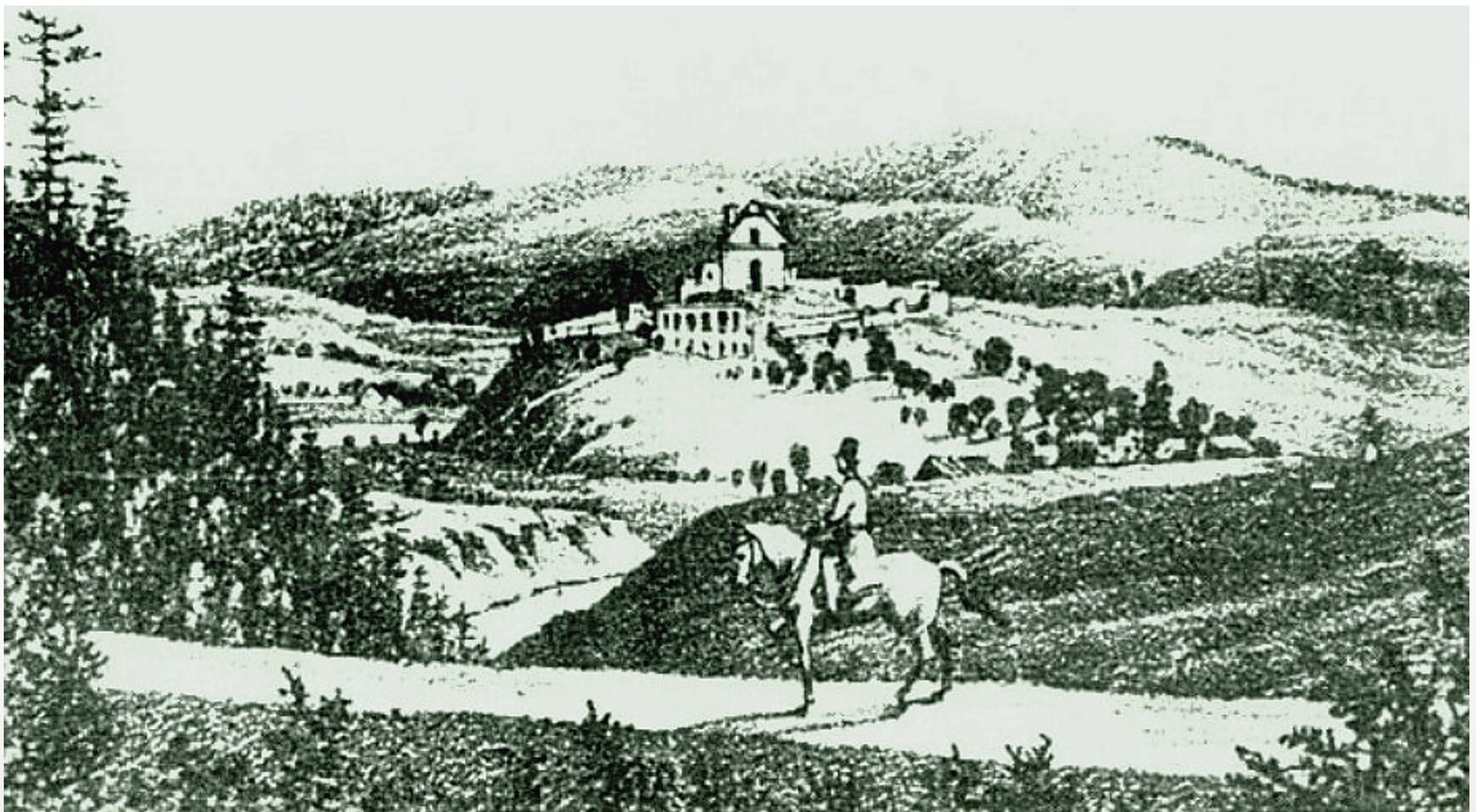
Opracowanie:

Izabella Dmitrzak-Skowrońska

Dział Informacyjno-Bibliograficzny MBP w Sanoku

ZIEMI SANOCKIEJ KRAJOBRAZ ROMANTYCZNY

RUINY KLASZTORU KARMELITÓW W ZAGÓRZU, MACIEJ BOGUSZ STĘCZYŃSKI, OKOŁO 1880 R.

2022 - ROK ROMANTYZMU POLSKIEGO

Na górze sobieńskiej, sterczącej
wysoko nad Sanem i nad miastem
Sanokiem, czerniły się od wieków
ruiny jakiegoś starego zamczyska.
Kmitowie, wybrawszy to miejsce
na siedlisko dla siebie, do tych
skalistych ruin przylepili
swe gniazdo.

Zygmunt Kaczkowski, Olbrachtowi rycerze

RUINY ZAMKU W SOBIENIU, ANDRZEJ GRABOWSKI, 1859

RUINY ODRZYKONIA, HENRYK GRABIŃSKI, 1880

Spytaj kronik o początkach tego zamku - odpowiedzą ci: O, dawny! Kilka już
wieków stoi... Powiadam ci: nie ma tu ptaka, który by o tej przeszłości
nie śpiewał, nie ma wiatru, który by nie wzdychał jej smutkiem; nie ma kropli
rosy, która by jej łzą nie była; zapytaj każdego cienia chmury, co się po tych
gruzach przesuwają..., a usłyszysz taką powieść, jakiej żaden pisarz dotąd
nie wymyślił i wymyślić nie zdoła; trzeba tylko umieć zapytać i słuchać...

Seweryn Goszczyński, Król zamczyska

SANOK - WIDOK ZAMKU OD POŁUDNIA, EMANUEL VON KRONBACH, 1825

*Widzisz Sanok, stolicę moją; niedawno tu jeszcze panowały
halickie kniazie, żony ich myły ręce w perłach,
a kąpały się w kadziach napęcznionych srebrną diengą...
... te baszty pamiętają wiele rzeczy i te pola zielone
zdają się zadumane, i te lasy szemrzą o dawnych czasach...*

Juliusz Słowacki, Zawisza Czarny

ZAMEK W SANOKU NAD SANEM OD POŁUDNIA, MACIEJ BOGUSZ STĘCZYŃSKI, 1846

**...I parę świątyń
śród gór tu się chowa,
A ponad niemi już we mgłach
Cergowa...**

Wincenty Pol, Z pustyni świętego Jana w Dukli

PANORAMA DUKLI, RUDOLF ALT, 1842

WIDOK RYMANOWA, KAROL AUER, 1837

DUBIECKO NAD SANEM, NAPOLEON ORDA, 1880

**Przedewszystkiem już sama okolica... pełna romantycznego uroku
i wspomnień dziejowych, przemawiała zarówno do oka jak i do duszy owym
tajemniczym a niewysłowionym głosem, który tylko odczuć można...
Nie ulega zaprzeczeniu, że mało która z okolic dawnej Polski posiada tyle
i tak malowniczych krajobrazów co Sanockie...**

Władysław Bełza, Iwonicz i jego okolice, 1885

BACHÓRZ W OBWODZIE SANOCKIM, MACIEJ BOGUSZ STĘCZYŃSKI, 1847

Przy wieczornym oświetleniu zachodzącego słońca, spuszczając się z wysokiej, stromej góry Domaradzkiej, na zakręcie gościńca ujrzałem niespodzianie dwie wysokie wieże kościelne, które zaledwie się mignęły i znikły przed oczyma, gdyśmy w gęstwinę lasu wjechali!... Zjechaliśmy na równinę, a wiejski gościniec, ocieniony pojedynczymi drzewami, prosty, długi, szeroki, prowadził nas do Starej Wsi.
Karol Antoniewicz, Wspomnienia życia zakonnego, 1850

STARA WIEŚ, MAX BRÖER, 1863

WIDOK BRZozowa, EMANUEL VON KRONBACH, XIX W.

Ziemia sanocka jest bez wątpienia jedną z tych prowincji, która wieloma wspaniałymi świątyniami i ruinami zamków poszczycić się może...

Mieczysław Piotrowski, Wspomnienie z okolic Krosna..., 1869